

לְנוֹקְבָא. דְּהָא בְּהַדְיָה שְׂרִיא, דְּלֹא אֶתְפְּרָשָׁא
מְנִיָּה לְעֵלְמִין, וְזַמְינָא הִיא לְגַבְיָה. דְּהָא זִרְעָא
לֹא נִגִיד, אֶלָּא בְּשַׁעֲתָא דְּנוֹקְבָא זְמִינָא, (דף קטב
ע"ב) וְתִיאֻבְתָּא דְּתִירוּיָהּ כְּחֻדָּא בְּדַבּוּקָא חַד
דְּלֹא מִתְפְּרָשָׁן, וְעַל דָּא לֹא אֶצְטְרִיף לְמִתְבַּע
עָלֶיהָ.

אָמַר לִיה, וּבְזַמְנָא דְּגִלוּתָא לָאו הֲכִי. אָמַר
לִיה זִרְעוּ פְתִיב, וְלָאו אִיהוּ. אִימְתִי
נְפִיק, כִּד נּוֹקְבָא בְּדַבּוּקָא חַד עִם דְּכוּרָא. וְאִי
תִימָא לֹא רְאִיתִי צְדִיק נְעֻזְב, בְּזַמְנָא דְּגִלוּתָא
מְאִי הִיא.

אָרָא, הָא אַחִיד לְעֵילָא. וְלֹא נְעֻזְב לְעֵלְמִין,
בְּזַמְנָא אַחְרָא, לֹא נְעֻזְב מְנוֹקְבָא,
אַחִיד לְעֵילָא, וְאַחִיד לְתַתָּא. אַחִיד לְעֵילָא,
בְּזַמְנָא דְּגִלוּתָא. בְּזַמְנָא אַחְרָא, אַחִיד לְתַרִין
סְטְרִין, לְעֵילָא וְתַתָּא, וְלַעוֹלָם אֵינוּ נְעֻזְב.

בְּתִיב, (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרִקִיעַ
הַשָּׁמַיִם, דָּא צְדִיק. וְאַף עַל גַּב
דְּאֶתְמַר בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם, אֶלָּא בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם
וְדָאִי, דְּאִיהוּ סִיּוּמָא דְּגּוֹפָא.

תָּא חֲזִי, תַרִין רְקִיעֵין אֵינוּן, וְאֵינוּן שִׁירוּתָא
וְסִיּוּמָא, דָּא כְּגוֹנוּנָא דָּא. שִׁירוּתָא רְקִיעָא
תְּמִינָאָה, בִּיה שְׂקִיעֵין כָּל כְּכַבֵּיא, זְעִירִין
וְרַבְרַבִין. וְדָא הוּא רְקִיעָא עֲלָאָה סְתִימָאָה,
דְּקָאִים כֻּלָּא וּמְנִיָּה נְפִיק כֻּלָּא. וְאִיהוּ
תְּמִינָאָה, מִתְתָּא לְעֵילָא, וְהוּא שִׁירוּתָא
לְאַפְקָא מְנִיָּה כֻּלָּא.

כִּד אִיהוּ רְקִיעָא תְּמִינָאָה מְעֵילָא לְתַתָּא,
דְּבִיה שְׂקִיעֵין כָּל כְּכַבֵּיא, כָּל נְהוּרִין
וּבוֹצִינִין. וְהוּא נְטִיל כֻּלָּא וְדָא סִיּוּמָא דְּכֻלָּא.
כְּמָה דְּהוּא רְקִיעָא תְּמִינָאָה, דְּאִיהוּ שִׁירוּתָא
דְּכֻלָּא. תַלְיִין בִּיה כָּל נְהוּרִין וְנְטִיל לֹון,
וּמְנִיָּה נְפִיק. הֲכִי נְמִי הָאִי, אִיהוּ רְקִיעָא

אֵינוּ תּוֹבַע אֶת הַנִּקְבָּה, שְׁהָרִי
הִיא שׁוֹרָה עִמוּ, שְׂאִין נִפְרֶדֶת
מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים וְזַמְינָה הִיא
אֶצְלוּ, שְׁהָרִי אֵין זִרְע שׁוֹפֵע אֶלָּא
בְּשַׁעֲה שְׁהַנִּקְבָּה זְמִינָה, וְהַשׁוֹקֵת
שְׁנִיָּהִם יַחַד בְּדַבּוּק אַחַד, שְׂאִין
נִפְרֶדִים, וְלִכְּן לֹא צְרִיף לְתַבַּע
אוֹתָהּ.

אָמַר לוּ, וּבְזַמְן הַגְּלוּת לֹא כִּד?
אָמַר לוּ, כְּתוּב זִרְעוּ, וְאֵינוּ. מְתִי
יּוֹצֵא? כְּשֶׁהַנִּקְבָּה בְּדַבּוּק אַחַד
עִם הַזְּכָר. וְאִם תֹּאמַר, לֹא רְאִיתִי
צְדִיק נְעֻזְב - בְּזַמְן שֶׁל הַגְּלוּת מַה
הִיא?

אָרָא זֶה אַחוּז לְמַעְלָה וְלֹא נְעֻזְב
לְעוֹלָמִים. בְּזַמְן אַחַר לֹא נְעֻזְב
מִהַנִּקְבָּה, אַחוּז לְמַעְלָה וְאַחוּז
לְמַטָּה. אַחוּז לְמַעְלָה - בְּזַמְן שֶׁל
הַגְּלוּת. בְּזַמְן אַחַר אוּחוּז אֶת שְׁנֵי
הַצְּדִידִים, לְמַעְלָה וְלְמַטָּה,
וְלַעוֹלָם אֵינוּ נְעֻזְב.

כְּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים
בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם, זֶה צְדִיק, וְאַף
עַל גַּב שְׁנַאֲמַר בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם,
אֶלָּא בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם וְדָאִי, שֶׁהוּא
סִיּוּם הַגּוֹף.

כִּא רְאָה, שְׁנֵי רְקִיעִים הֵם, וְהֵם
הִרְאִישִׁית וְהַסִּיּוּם, זֶה כְּמוֹ זֶה.
רְאִישִׁית הִרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם בּוֹ
שְׂקוּעִים כָּל הַכּוֹכָבִים, קְטַנִּים
וְגַדוּלִים, וְזֶהוּ הִרְקִיעַ הַעֲלִיּוֹן
הַנִּסְתָּר שְׂמֻקָּים הַכּל, וּמִמֶּנּוּ יּוֹצֵא
הַכּל, וְהוּא הַשָּׁמַיִם מִמַּטָּה
לְמַעְלָה, וְהוּא הִרְאִישִׁית לְהוֹצִיא
מִמֶּנּוּ הַכּל.

כִּד הוּא הִרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם מִמַּעְלָה
לְמַטָּה, שְׁבוּ שְׂקוּעִים כָּל
הַכּוֹכָבִים, כָּל הָאוֹרוֹת
וְהַמְּאוֹרוֹת, וְהוּא נוֹטֵל אֶת הַכּל,
וְזֶה הַסִּיּוּם שֶׁל הַכּל. כְּמוֹ שְׂאוֹתוֹ
הִרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא רְאִישִׁית
הַכּל, תַּלְוִיִּים בּוֹ כָּל הָאוֹרוֹת,
וְנוֹטֵל אוֹתָם, וּמִמֶּנּוּ יּוֹצֵאִים - כִּד
גַּם זֶה, אוֹתוֹ רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם

תמינא, תליין ביה כל נהורין ונטיל לון,
ומניה נפקו לכלהו עלמין.

שירותא וסיומא כגוונא חד קיימי, ועל דא
איהו נהר דנגיד ונפיק, ולא פסקי
מימוי לעלמין. כלא למיהוי סיומא
כשירותא, ובגין כך ויתן אתם אלהים ברקיע
השמים, ולמה, להאיר על הארץ.

ואף על גב דאתמר כלא כגוונא חדא
קיימי, ודא הוא ברירא דמלה, מה בין
האי להאי. אלא, דא אוקים וזן לעלמא
עלאה דאיהו ביה ולכל אינון עלאין,
ודא אוקים וזן לעלמא תתאה ולכל אינון
סטריין תתאין.

ואי תימא, עלמא דלעילא מאן איהו, והא
(איהו) ההוא רקיעא תמינא עלאה
סתימא, עלמא דלעילא איהו והכי אקרי,
דהא תריין עלמין נינהו כמה דאתמר. אלא,
איהו עלמא עלאה, וכל אינון דנפקי מניה,
על שמיה אקרוין. ואינון דנפקי מעלמא
תתאה, על שמיה אקרוין. וכל האי והאי כלא
חד, ברין הוא לעלם ולעלמי עלמין.

תא חזי (תהלים קד) ישבעו עצי ה' ארזי לבנון
אשר נטע. מאן לבנון. הא אוקמוה
ואתמר, האי קרא (תהלים קד) אשר שם צפרים
יקננו חסידה ברושים ביתה. אשר שם
צפרים יקננו, באן אתר, בלבנון. ואלין אינון
תריין צפרים דקאמרן בכמה אתר, (דף קסג ע"א)
ומאלין אתפרשן כמה צפרין אחרנין, אבל
אלין עלאין ונפקין מלבנון דאיהו (ס"א סתימאה)
לעילא, ורזא דמלה, (בראשית כט) וללבן שתי
בנות וגו'.

חסידה ברושים ביתה, (ס"א דא לאה) באינון
שית בנין עלאין, שית סטריין

תלויים בו כל האורות ונטיל
אותם, וממנו יצאו לכל
העולמות.

הראשית והסיום עומדים כגון
אחד, ועל פן הוא הנהר ששופע
ויוצא ולא פוסקים מימיו
לעולמים, הכל שיהיה הסיום
כמו הראשית, ומשום כך ויתן
אתם אלהים ברקיע השמים,
ולמה? להאיר על הארץ.

ואף על גב שנאמר, הכל עומדים
כגון אחד, וזהו ברור הדבר. מה
בין זה לזה? אלא זה מקים וזן
את העולם העליון שהוא בו ואת
כל אותם הצדדים העליונים, וזה
מקים וזן את העולם התחתון
ואת כל אותם הצדדים
התחתונים.

ואם תאמר, העולם שלמעלה מי
הוא? והרי [הוא] אותו הרקיע
השמיני העליון הנסתר הוא
העולם שלמעלה, וכך נקרא,
שחרי שני עולמות הם, כמו
שנתבאר. אלא הוא עולם עליון,
וכל אותם שיוצאים ממנו נקראים
על שמו, ואותם שיוצאים מן
העולם התחתון נקראים על שמו,
וכל זה וזה הכל אחד, ברין הוא
לעולם ולעולמי עולמים.

בא ראה, (תהלים קד) ישבעו עצי ה'
ארזי לבנון אשר נטע. מי
הלבנון? הרי פרשוהו ונתבאר.
הפסוק הזה, אשר שם צפרים
יקננו חסידה ברושים ביתה -
אשר שם צפרים יקננו, באיזה
מקום? בלבנון. ואלו הן שתי
הצפרים שאמרנו בכמה מקומות,
ומאלו נפרדות כמה צפרים
אחרות. אבל אלו עליונות,
ויוצאת מן לבנון, שהוא (סחום)
למעלה, וסוד הדבר - וללבן שתי
בנות וגו'.

חסידה ברושים ביתה, [ו] לאה]
באותם ששה בנים עליונים,

ששת צדדי העולם, כמו שנתבאר. למה נקרא חסידה? אלא העולם העליון הזה, אף על גב שהוא נקבה, קוראים לו זכר. שפאשר מתפשט, כל טוב וכל האור יוצא ממנו.

ומשום שהיא חסידה, יוצא [משם] ממנה חסד, שהוא האור הראשון, שכתוב (בראשית א) ויאמר אלהים יהי אור. ועל זה ברושים ביתה. ברושים - אל תקרי ברושים אלא בראשים, שהרי העולם האחר בפתחתונים ביתה, והיא בית הדין של העולם, ולפעמים נקרא כמו שלמעלה בכל אותם השמות. ועל המקום הזה כתוב, וינחם ה' ויתעצב אל לבו. חרון אף ה'. שהרי במקום הזה תלוי. שהרי כל מה שלמעלה, הכל הוא באור, חיים לכל הצדדים, ועל כן שנינו, אין עצבות לפני המקום, בדיוק לפני, ועל זה כתוב (תהלים ק) עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. עבדו את ה' בשמחה - פנגד העולם העליון. באו לפניו ברננה - פנגד העולם התחתון. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, משום כך כתוב (דברים לב) אשריה ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו וגו'.

ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר, (משלי ט) אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא. אם חכמת חכמת לך - בא ראה, אוי לאותם רשעי העולם שלא יודעים ולא משגיחים בדברי תורה. וכשהם משגיחים בה - משום שאין להם שכל, דברי התורה נראים בעיניהם כאלו פלם מלאים ריקנות ואין בהם תועלת, והכל משום שהם ריקנים מדעת ושכל, שהרי כל דברי התורה, פלם

דעלמא, כמה דאתמר. אמאי אקרי חסידה. אלא, האי עלמא עלאה אף על גב דנוקבא איהי, קרינן לה דכר, דכד אתפשט, פל טיבו וכל נהירו מניה נפיק.

ובגין כך דאיהי חסידה, נפיק (מתמן) מינה חס"ד, דאיהו נהורא קדמאה, דכתוב, (בראשית א) ויאמר אלהים יהי אור. ועל דא ברושים ביתה. ברושים, אל תקרי ברושים, אלא בראשים. דהא עלמא אחרא, בתפאין ביתה, ואיהי פי דינא דעלמא. ולזמנין אקרי כגוונא דלעילא, בכל אינון שמהן.

וער אתר דא כתיב, (בראשית ו) וינחם יי ויתעצב אל לבו. חרון אף יי. דהא באתר דא תליא. דהא כל מה דלעילא, פלא איהו בנהירו, חיון לכל סטריין. ועל דא תנינן, אין עצבות לפני המקום, לפני דייקא. ועל דא כתיב, (תהלים ק) עבדו את יי בשמחה באו לפניו ברננה. עבדו את יי בשמחה, לקביל עלמא עלאה, באו לפניו ברננה לקביל עלמא תתאה. זפאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי. בגין כך כתיב, (דברים לג) אשריה ישראל מי כמוך עם נושע ביי מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו וגו'.

ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים וגו'. (בראשית ל) פתח רבי אלעזר ואמר, (משלי ט)

אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא. אם חכמת חכמת לך, תא חזי, ווי לאינון חייבי עלמא, דלא ידעין ולא משגיחין במלי דאורייתא. וכד אינון משגיחין בה, בגין דלית לון סכלתנו, מלין דאורייתא דמייין בעינייהו כאילו כלהו מלי ריקניא, ולית בהו תועלתא. וכלא בגין דאינון רקנין מדעתא ריקנות ואין בהם תועלת, והכל משום שהם ריקנים מדעת ושכל, שהרי כל דברי התורה, פלם

דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים וְנִכְבְּדִים, וְכָל דְּבָר וְדָבָר שֶׁכְּתוּב בָּהּ יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשּׁוּוּ בָּהּ [בתורה].

וְכִי אֹתָם הִטְפֵּשׂים אֲטוּמֵי הַלֵּב, כְּשֵׁרוֹאִים דְּבָרֵי תוֹרָה, לֹא דִי לָהֶם שְׂלֵא יוֹדְעִים, אֲלֵא שֶׁהֵם אוֹמְרִים שֶׁהֵם דְּבָרִים פְּגוּמִים, דְּבָרִים שְׂאִין בָּהֶם תּוֹעֵלֶת. אוֹי לָהֶם כְּשִׁיתְּבַע אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵת עֲלֻבוֹן הַתּוֹרָה, וַיַּעֲשׂוּ עֲנֹשׁ שְׁמוֹרְדִים בְּרַבּוֹנָם.

מַה כְּתוּב בַּתּוֹרָה? פִּי לֹא דָבָר רַק הוּא מְכֹס. וְאִם הוּא רַק - הוּא מְכֹס, שֶׁהָרִי כָּל הַתּוֹרָה מְלֵאָה מִכָּל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת יְקָרוֹת מִכָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשּׁוּוּ בָּהּ, וְאִיךָ יֵאמְרוּ שֶׁהִיא רִיקָה? ! וְשִׁלְמָה הַמְּלֵךְ אָמַר, אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ. שֶׁכֵּאֲשֶׁר יִתְחַכֵּם אָדָם בַּתּוֹרָה, זוֹהִי תּוֹעֵלֶת לוֹ, שֶׁהָרִי בַּתּוֹרָה לֹא יְכוּל לְהוֹסִיף אֶפְלוֹ אוֹת אַחַת. וְלִצְטָת לְבַדְּךָ תִּשָּׂא, שֶׁהָרִי הַתּוֹרָה לֹא יִגְרַע כְּלוּם מִהַשְּׂבִיחַ שְׁלָהּ, וְהַלִּיצְנוּת הִיא שְׁלוֹ וְנִשְׁאָרֶת בּוֹ לְהֵאָבִיד אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא. בֹּא רְאֵה, כֵּאֲשֶׁר הָאוֹתִיּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת בְּלֵן מִתְחַבְּרוֹת בַּדְּרָגָה הַזֹּאת, הַסּוּף שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, וּמִתְמַלֵּאת מֵהֶם וּמִתְבָּרְכֶת מִן הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, אִזּוֹ הַדְּרָגָה הַזֹּאת עוֹמֶדֶת לְהַשְׁקוֹת אֵת כָּל הָעֲדָרִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּרֵאוֹי לוֹ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד נִשְׁקָה מִדִּין וְרַחֲמִים.

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב, וַיִּצַּג אֵת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֵהֻטִים וְגו'. שֶׁיַּעֲקֹב רָצָה לְתַקֵּן תְּפִלַּת עֲרֵבִית, וְלִהְיוֹר לְלִבְנָה וְלִהְיוֹת שְׂקוֹת וְלִבְרֹךְ אוֹתָהּ מִכָּל הַצְּדָדִים, שֶׁכְּתוּב וַיִּצַּג אֵת הַמַּקְלוֹת, אֵלּוֹ דִּינִים וּגְבוּרוֹת

וְסִכְלָתָנוּ. דִּהָא כָּל מִיָּלִי דְאֹרִייתָא, כְּלֵהוּ מְלִין עֲלֵאִין וַיִּקְרִין. וְכָל מְלָה וּמְלָה כְּתִיב בָּהּ (משלי ג) יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשּׁוּוּ בָּהּ (באורייתא).

וְכִי אֵינוֹן טְפֵּשִׁין, אֲטִימִין דְּלִבָּא, כִּד חֲמָאן מְלֵי דְאֹרִייתָא, לֹא דִי לוֹן דְּלֵא יִדְעִי, אֲלֵא דְאֵינוֹן אֲמָרִי, דְּאֵינְהוּ מְלִין פְּגִימִין, מְלֵי דְלִית בְּהוֹ תּוֹעֵלְתָא. וְוִי לוֹן, כִּד יִתְבַּע לוֹן קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עֲלֻבוֹנָא דְאֹרִייתָא, וַיִּתְעַנְשׂוּן עוֹנְשָׁא דְמַרְדֵי בְּמֵאֲרִיהוֹן.

מַה כְּתִיב בְּאֹרִייתָא, (דברים לב) פִּי לֹא דָבָר רַק הוּא מְכֹס, וְאִי אֵינְהוּ רַק מְכֹס אֵינְהוּ, דִּהָא אֹרִייתָא כְּלָא, מְלִיָּא מִכָּל אֲבָנִין טְבִין וּמְרַגְלָאן יְקִרִין, מִכָּל טְבִין דְּעֵלְמָא. כְּמָה דְאֵת אָמַר וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשּׁוּוּ בָּהּ, וְהִיךְ יִימְרוּן דְּאֵינְהוּ רִיקָנָא.

וְשִׁלְמָה מְלִכָּא אָמַר, אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ, דִּכְד יִתְחַכֵּם כִּד נֶשׁ בְּאֹרִייתָא, תּוֹעֵלְתָא דִּילִיָּה אֵינְהוּ. דִּהָא בְּאֹרִייתָא לֹא יְכִיל לְאוֹסְפָא אֶפְלוֹ אֵת אַחַת. וְלִצְטָת לְבַדְּךָ תִּשָּׂא, דִּהָא אֹרִייתָא, לֹא יִגְרַע מִשְׂבַּחָהּ כְּלוּם, וְלִיצְנוּתָא, דִּילִיָּה אֵינְהוּ, וְאִשְׁתָּאֵר בֵּיהּ לְאוֹבְדָא לִיָּה מֵהֵאִי עֵלְמָא וּמֵעֵלְמָא דְאֵתִי.

תָּא חֲזִי, כִּד אֲתוּוֹן עֲלֵאִין, מִתְחַבְּרוֹן כְּלֵהוּ בְּהֵאִי דְרָגָא, סוּפָא דְכָל דְרָגִין קְדִישִׁין עֲלֵאִין, וְאִתְמַלֵּיא מִנִּיָּהוּ, וְאִתְבָּרְכָא מֵעֵלְמָא עֲלָאָה. כְּדִין, הֵאִי דְרָגָא קִיָּמָא לְאִשְׁקָאָה לְכֵלְהוּ עֲדָרִין, כָּל חַד וְחַד פְּדָקָא חֲזִי לִיָּה, וְכָל חַד וְחַד אִתְשָׁקִי מִן דִּינָא וְרַחֲמִי.

תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב, וַיִּצַּג אֵת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֵהֻטִים וְגו', דִּיעֲקֹב בְּעָא לְאִתְקַנָּא תְּפִלָּה שֶׁל עֲרֵבִית, וְלִאֲנַהֲרָא לְסִיְהָרָא, וְלִאִשְׁקָאָה וְלִבְרֹכָא לָהּ מִכָּל סְטָרִין, דְּכְתִיב